

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол №

«25» 05 2022 р.

Заступник голови Приймальної
комісії

Ю. О. Каганов

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ З ЖУРНАЛІСТИКИ

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 061 Журналістика

Освітня програма: Журналістика

Запоріжжя – 2022 рік

I. Пояснювальна записка

1. Мета фахового іспиту з «Журналістики» – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені / рівні бакалавра / спеціаліста / магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору абітурієнтів на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності 061 «Журналістика» (освітня програма «Журналістика») в межах ліцензованого обсягу.

2. Форма фахового іспиту.

Фаховий іспит проходить з застосуванням електронної системи навчання «Moodle» відповідно до тем зазначених в програмі фахового іспиту.

У разі повітряної тривоги під час складання фахового іспиту, іспит переривається, учасники можуть пройти до укриття. Якщо повітряна тривога буде короткочасною, учасники можуть продовжити складання фахового іспиту.

3. Білети: структура білету.

Білет фахового іспиту містить 2 питання.

Перше питання має виявити знання з історії та теорії журналістики, друге питання – із фахових дисциплін «Медіаправо», «Комунікаційні технології», «Журналістська етика».

4. Вимоги до відповіді вступника.

1. Абітурієнти мають вільно орієнтуватися у структурно-змістових особливостях журналістського твору, поетиці журналістського твору, сучасних тенденціях та історичних періодах розвитку журналістики.

2. Абітурієнти мають виявити об'єктивний погляд на журналістику як масово-інформаційну діяльність.

3. Абітурієнти повинні володіти знаннями про медіа, журналістику, масову комунікацію.

Вступники повинні знати:

- головні поняття й категорії журналістики в їх історичному розвитку та сучасному значенні;
- основні напрямки державної інформаційної політики;
- національні джерела української журналістики;
- етапи розвитку вітчизняної та світової журналістики і найвідоміших її представників;
- структуру сучасного ринку засобів масової інформації;
- коло професійних обов'язків журналістів і їх склад;
- основні тенденції розвитку масмедіа на сучасному етапі;
- законодавчу базу, що регулює професійну діяльність журналістів;
- типологію та інфраструктуру журналістики;
- соціальну позицію і принципи журналістської діяльності;
- проблеми соціально-правового захисту журналістів у медійній сфері.

Вступники повинні уміти:

- здобувати інформацію для журналістського твору;
- перевіряти надійність та достовірність отриманої інформації;
- аналізувати проблеми інформаційної політики та безпеки;
- відображати й інтерпретувати дійсність через збалансоване повідомлення фактів;

- дотримуватися норм чинного законодавства України та міжнародного права для професійної діяльності;
- структурувати журналістські тексти.

II. Критерії оцінювання

Відповіді абітурієнтів оцінюються за такими критеріями: розподіл балів здійснюється у рівнозначній кількості з двох запитань. Перше запитання від 0 до 100 балів, друге – від 0 до 100 балів. Усі бали сумуються у єдину оцінку.

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: у повному обсязі засвоїв увесь програмний матеріал, демонструє знання не тільки основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання із суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши достатні знання та вміння, має також високий рівень знань і навичок. Водночас відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в основних питаннях. Часом слабкі знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: загалом знається на матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки у тлумаченні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: у загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

III. Структура програми

Тема 1. Історія української та зарубіжної журналістики

Передумови виникнення журналістики в Україні. Початки друкованої преси в Україні. Цензурна політика російського уряду поч. XIX ст. Перші українські часописи на східноукраїнських землях. «Харьковский еженедельник» та «Украинский Вестник». Заснування гуртка «Руська трійця» та його перші рукописні збірки «Син Русі», «Зоря». «Русалка Дністровая»: історія видання, структура. Журнал «Житє і слово» І. Франка. Перші українські щоденники на Наддніпрянщині «Громадська думка» (1905) та «Рада» (1906). Самвидавня преса: особливості функціонування. Сучасний стан засобів масової інформації в Україні. Радіомовлення України періоду становлення (20-поч.40-х рр.): історія і розвиток, специфіка роботи. Сучасний радіопростір в Україні. Передумови виникнення телебачення в Україні. Українське телебачення в 1991-2000 роках: становлення та функціонування.

Формування газетно-журнальної справи в Європі XVII-XVIII ст.: культурно-історичні передумови, перші європейські газети та журнали, провідні журналісти, «персональний журналізм». Боротьба проти цензури в Європі XVI-XIX ст. Перші виступи за свободу слова. Здобутки європейських ЗМІ в галузі свободи преси в XIX ст. Комунікаційні інновації в зарубіжній журналістиці XIX ст. Феномен пені-прес. Провідні європейські інформагентства: історія і сучасність. Типологічна еволюція зарубіжної періодики XX ст. Тенденції розвитку основних типів газетних і журнальних видань. Розвиток нових жанрів у зарубіжній журналістиці XX ст. Провідні репортери та інвестигейтори XX ст. Радіо: шлях від нового засобу зв'язку до засобу масової інформації. Основні моделі організації зарубіжного радіомовлення XX ст. Формування телемовлення в Україні. Етапи становлення зарубіжного

телебачення як ЗМІ. Сучасні моделі та представники світового телевізійного простору, нові явища й жанри. Феномен глобального телебачення: історія та сучасні телемережі.

Тема 2. Теорія журналістики

Види інформації. Правила передачі. Система жанрів журналістики. Правові основи функціонування засобів масової інформації. Принципи журналістики як основа ефективного функціонування засобів масової інформації. Ефективність і дієвість як форми результативності журналістської діяльності. Соціологічні методи вивчення аудиторії засобів масової інформації. Журналістика як галузь творчої діяльності. Поняття «факт», «ситуація», «проблема» у журналістиці. Ідея журналістського твору. Методи журналістської творчості, їх класифікація.

Журналістика як система ЗМІ. Соціальна позиція журналіста. Засоби масової інформації й утвердження державності. Журналістика в системі соціальних інститутів. Журналістика як «четверта влада». Свобода слова і журналістської діяльності. Три аспекти свободи журналістської діяльності.

Тема 3. Медіаправо

Тлумачення фахових статей Конституції України у контексті журналістської діяльності: ст. 32, ст. 34. Поняття «особисте» та «приватне життя» в українському законодавстві. Співвідношення права на свободу слова та права на невтручання в особисте життя. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950) – головний документ Ради Європи. Аналіз ст. 10 ЄКПЛ, її значення для вітчизняного законодавства. Рішення Європейського суду з прав людини щодо свободи вираження поглядів: Українська "Прес-Група" проти України (2005 р.). Рішення Європейського суду з прав людини щодо свободи вираження поглядів: Салов проти України (2005 р.); Ляшко проти України (2006 р.). Ст. 171 Кримінального Кодексу України про перешкоджання професійній діяльності журналіста. Поняття порядок доступу до інформації в ЗУ «Про інформацію». Доступ до відкритої інформації; інформація з обмеженим доступом (конфіденційна інформація, таємна інформація, службова). Інформація, що може бути віднесена до державної таємниці згідно ЗУ «Про державну таємницю». Поняття публічної інформації; гарантії та принципи забезпечення права на доступ до публічної інформації. Порядок доступу до публічної інформації: активний та пасивний аспекти доступу до інформації. Оформлення запитів на інформацію, строк розгляду запитів на інформацію; відмова та відстрочка в задоволенні запиту на інформацію.

Тема 4. Комунікаційні технології

Соціально-комунікаційні технології у системі гуманітарних технологій. Проблема класифікації соціально-комунікаційних технологій у сучасній науці. Пропаганда як соціально-психологічний феномен та комунікаційна технологія. Моделі пропаганди: механістична (тоталітарна), маніпулятивна (релятивістська), діалогова (демократична, конструктивна).

Іміджмейкінг як комунікаційна технологія формування позитивного іміджу. Типологія іміджу. Соціологічна теорія харизми Макса Вебера. Реклама та інші комерційні аспекти бізнесу ЗМІ. Спіндокторинг у системі політичних комунікацій та PR-технологій. Базові прийоми спін-операцій: пре-спін, пост-спін, торнадо-спін, контроль кризи, зменшення втрат. Сутність та особливості виборчих технологій. Медіа і вибори: домінація символів і міфів. Провідні медіаконцерни – фігуранти сучасного світового медіапростору. Напрямки концентрації медіабізнесу. Міфодизайн як необхідний атрибут віртуального сприйняття лідера. Інформаційно-психологічна війна як особлива форма інформаційної війни. Мета та завдання інформаційної війни у сучасному світі.

Тема 5. Журналістська етика

Журналістська етика у системі професійної етики. Професійна мораль журналіста, її особливості та функції. Міжнародні документи з журналістської етики та їх принципи. Аналіз Декларації принципів поведінки журналістів (Міжнародна федерація журналістів, 1954 р.). Аналіз Міжнародних принципів професійної етики в журналістиці (ЮНЕСКО, 1983 р.). Національні документи з журналістської етики та їх вимоги. Аналіз «Кодексу професійної етики українського журналіста» від НСЖУ (2002 р.). Аналіз «Кодексу етики українського журналіста» (2004 р.). Діяльність Комісії з журналістської етики. Останні рішення Комісії з журналістської етики щодо порушення етичних стандартів журналістської праці. Редакційні кодекси етики. Практика застосування редакційного статуту в інформаційних відносинах України.

Основні категорії журналістської етики: професійний обов'язок, професійна відповідальність, професійна совість, професійна честь, професійний авторитет. Основні вектори взаємодії журналіста із соціальними суб'єктами та інституціями: журналіст – аудиторія, журналіст – суспільство, журналіст – влада, журналіст – джерело інформації, журналіст – герої публікації, журналіст – колеги. Загальні етичні вимоги до журналістської праці у процесі роботи з інформацією. Етика творчої обробки й викладу матеріалу. Співвідношення фактів, домислу та вимислу в медійному матеріалі. Принципи відокремлення фактів від коментарів. Журналіст і влада: специфіка взаємодії. Журналістська діяльність під час виборів.

Суспільна мораль і масмедійна діяльність. ЗУ «Про захист суспільної моралі» у контексті журналістської практики. Основні напрями державного регулювання обігу інформаційної продукції, що негативно впливає на суспільну мораль. Поняття приватного життя людини. Втручання журналіста у приватне життя особи: етичний та законодавчий аспекти.

Честь, гідність, ділова репутація особи у системі журналістської діяльності. Поняття моральної шкоди. Поняття публічної особи. Висвітлення приватного життя публічних осіб. Інформація про злочини, та нещасні випадки: етичні особливості відображення.

IV. Список рекомендованої літератури

1. Аньєс Ів. Підручник із журналістики. Пишемо для газет : підручник. Київ : Києво-Могилянська академія. 2015. 544 с.
2. Бойд Е. Ефірна журналістика. Технологія виробництва ефірних новин. 5-те вид . Київ : Ін-т журналістики, 2007. 429 с.
3. Голубев В. Універсальна журналістика : навч. посібн. Рівне : ОГО, 2016. 155 с.
4. Гоян В.В. Журналістська творчість на телебаченні: монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 320 с.
5. Гоян О.Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту : підручник. Київ : Веселка, 2005. 256 с.
6. Дмитровський З. Організація роботи на телебаченні : тексти лекцій. Львів : Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 98 с.
7. Дмитровський З. Телевізійна журналістика : підручник. Львів : ПАІС, 2009. 224 с.
8. Журналістська етика: навч. посібн. / за ред. В.Мостового та В. Різуна. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2015. 224 с.
9. Іванов В.Ф., Сердюк В. Журналістська етика: підручник. Київ : Вища школа, 2007. 237 с.
10. Іванов В., Штурхецький С. Практикум із журналістської етики : навч. посібн. Київ : видавець О.Зень, 2012. 320 с.
11. Карпенко В. Журналістська творчість. Теоретично-методичні та практичні засади: підручник. Київ : Університет «Україна». 2015. 164 с.
12. Квіт. С. Масові комунікації: підручник. Київ : Києво-Могилянська академія. 2018. 352 с.

13. Кузнецова О.Д. Правові норми журналістики України : посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 352 с.
14. Михайлин І. Основи журналістики : підручник. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 496 с.
15. Мірошніченко П. Аудиторія аудіовізуальних ЗМІ : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 156 с.
16. Нестеряк Ю. Державна інформаційна політика України: теоретико-методологічні засади : монографія. Київ : Саміт-книга. 2016. 292 с.
17. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни : підручник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2015. 497 с.
18. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI ст. : монографія. Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. 260 с.
19. Приступенко Т.О. Теорія журналістики: Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб. Київ : Інститут журналістики, 2011. 351 с.
20. Срібняк І. Історія журналістики (XVII-XX ст.) : підручник. Київ : Києво-Могилянська академія. 2016. 304 с.
21. Тернова А., Рогова Т. Телевиробництво : посіб. для студентів освітньої програми «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної та заочної форм навчання. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 150 с.
22. Тонкіх І. Ю. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті: навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 130 с.
23. Холод О. Комунікаційні технології: підручник. Київ : Центр навчальної літератури. 2015. 211 с.
24. Чабаненко М. В. Робота журналіста в інтернет-ЗМІ : навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 120 с.

Документи з журналістської етики

1. Декларація принципів поведінки журналістів, прийнята на II всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів (Бордо, 25- 28 квітня 1954 р.), зі змінами, внесеними XVIII всесвітнім Конгресом МФЖ (Хельсінгер, 2-6 червня 1986 р.).
2. Міжнародні принципи професійної етики в журналістиці, прийняті на IV Консультативній зустрічі міжнародних і регіональних професійних журналістських організацій під егідою ЮНЕСКО (Париж-Прага, 1983 р.).
3. Кодекс професійної етики українського журналіста, прийнятий на X з'їзді Національної спілки журналістів України (квітень 2002 р.).
4. Етичний кодекс українського журналіста, ухвалений на з'їзді журналістів-підписантів кодексу (24 квітня 2004 р.).
5. Зasadничі принципи функціонування Ради німецької преси. Публіцистичні принципи (Кодекс преси).
6. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі (витяги).
7. Редакційний статут Національної телекомпанії України (витяги).

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Комісія з журналістської етики. Офіційний сайт. URL: <https://cje.org.ua/>.
3. Національна спілка журналістів України. URL: <https://nsju.org/>.
4. Офіційний сайт «Детектор медіа». URL: <https://detector.media/>.
5. Офіційний сайт Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. URL: <https://www.nrada.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт «Телекритика». URL: www.telekritika.ua.
7. Редакційні настанови BBC. URL: <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidelines>.

8. European Journalism Observatory. URL: <http://ua.ejo-online.eu/tag>.

Голова фахової
атестаційної комісії

(підпис)

А.І. Тернова